

nota

TER ONDERTEKENING

Aan: SOCW

**Kansengelijkheid en
Onderwijsondersteuning**

Van

Datum

27 maart 2026

Referentie

62988333

Bijlagen

Commissiebrief over
ontwikkelingen rondom het
praktijkonderwijs

Intern OCW afgestemd

OPO, OVO

Commissiebrief Praktijkonderwijs

Aanleiding

Voorafgaand aan het Commissiedebat pro/vmbo op 22 april a.s. informeert u de Kamer over diverse ontwikkelingen rondom het praktijkonderwijs (pro).

Geadviseerd besluit

Akkoord te gaan met bijgesloten brief. Na uw akkoord wordt deze brief met bijgesloten bijlagen aan de vaste Kamercommissie Onderwijs verstuurd.

Toelichting

De vaste Kamercommissie Onderwijs wil met u debatteren over praktijkonderwijs en vmbo. Middels bijgesloten brief informeert u de Kamer over de volgende ontwikkelingen rondom het praktijkonderwijs:

1. De uitwerking van de motie Rooderkerk (D66)¹ om de pilot met gecombineerde pro/vmbo-klassen voor meer scholen open te stellen.
2. Het wettelijk verankeren van de samenwerking tussen het praktijkonderwijs en de entreeopleiding in het middelbaar beroepsonderwijs.
3. De mogelijkheid van een zelfstandige toetsadviescategorie praktijkonderwijs.
4. Verkenning van het afschaffen van de tlv-systematiek voor het pro (motie Westerveld c.s. GroenLinks/PvdA²).
5. Ten slotte benoemt u kort twee moties van Kamerlid Oostenbrink over dagbesteding en beschut werk voor leerlingen uit het pro en het voortgezet speciaal onderwijs (vso).³

Gecombineerde pro/vmbo-klassen

- In 2019 is een succesvolle pilot gestart waardoor het formeel mogelijk werd dat 30 scholen voor praktijkonderwijs en vmbo-scholen gezamenlijk onderwijs konden verzorgen voor kinderen voor wie het nog niet direct duidelijk was welke van de twee schoolsoorten het beste bij ze past. Hiermee kunnen deze scholen dus in feite een brede brugklas aanbieden.

— • ~~Uit de evaluatie bleek deze pilot succesvol, daarom is eerder aangekondigd dat de mogelijkheden voor de pilot wettelijk vast worden gelegd. De Tweede Kamer vond het onwenselijk om te wachten tot de pilot wettelijk geborgd zou worden en heeft met een motie van het lid~~

¹ Kamerstukken II, 2024 – 2025, 31 293, nr. 753.

² Kamerstukken II, 2024 – 2025, 31 293, nr. 752.

³ Kamerstukken II, 2024 – 2025, 31293, nr. 822 / Kamerstukken II, 2024 – 2025, 31293, nr. 821

Rooderkerk c.s. (D66) gevraagd om (voorafgaand aan het wettelijk borgen) de pilotregeling open te stellen voor meer scholen.⁴

- Op 12 februari 2026 is een nieuwe beleidsregel in werking getreden die het mogelijk maakt dat alle scholen voor praktijkonderwijs die dat willen, gezamenlijk met een vbo-school, een onderbouwklas vorm kunnen geven. Scholen konden tot en met 31 maart een aanvraag doen om vanaf schooljaar 2026/2027 een onderbouwklas vorm te geven. Ondanks de korte aanmeldperiode hebben 31 scholen hiervoor een aanvraag gedaan.

Samenwerking pro/entree

- Om de samenwerking tussen het pro en het mbo goed te borgen is er een wetsvoorstel in voorbereiding. Hiermee wordt het mogelijk dat leerlingen in het praktijkonderwijs binnen het pro ook de entreeopleiding kunnen volgen en afronden.
- U kondigt in deze brief aan dat de aangenomen motie Westerveld⁵, die verzoekt om de samenwerking tussen pro-scholen en niet-bekostigde mbo-instellingen onder voorwaarden en in uitzonderingsgevallen mogelijk te maken, ook specifiek voor deze route in het voortgezet speciaal onderwijs (vso) wordt meegenomen. Dit omdat de samenwerkingen van pro- en vso-scholen met niet-bekostigde mbo-instellingen er veelal hetzelfde uitzien en waardevolle ontwikkelkansen voor jongeren betekenen.
- De planning is om dit wetsvoorstel rond de zomer 2027 in internetconsultatie te brengen.

De mogelijkheid van een zelfstandige toetsadviescategorie praktijkonderwijs

- Er is op dit moment geen apart toetsadvies pro, alleen een dubbel toetsadvies pro/vmbo-bb (basisberoepsgerichte leerweg). Ook leerlingen die geen enkele vraag goed beantwoorden krijgen dit dubbele toetsadvies pro/vmbo-bb. Daarom gelden er specifieke regels in de schooladviesprocedure voor mogelijke pro-leerlingen.
- De Sectorraad Praktijkonderwijs geeft aan dat scholen last hebben van een stapeling van effecten: passend adviseren, de doorstroomtoets en opwaartse druk. Daarbij geeft ze aan dat een toetsadvies pro/vmbo-bb onterecht de verwachting kan wekken dat een bijstelling van het schooladvies naar het vmbo-bb verplicht is, of dat ze een keuze hebben tussen beide schoolsoorten. Ze pleit daarom al jaren voor een zelfstandige toetsadviescategorie pro.
- Het signaal over onterechte bijstellingen bij het toetsadvies pro/vmbo-bb blijkt niet helemaal uit onze cijfers. Want van de leerlingen met een voorlopig schooladvies pro die een bijstelling kregen na de doorstroomtoets, had bijna 9 op de 10 een toetsadvies vmbo bb-kb (of meer theoretisch).⁶ Voor hen geldt dat het schooladvies in principe moet worden bijgesteld. De verwachting is daarmee dat vmbo de best passende plek in het vervolgonderwijs is voor deze jongeren.

⁴ Kamerstukken II 2024/2025, 31 293 nr. 753.

⁵ Kamerstukken II, 2023 - 2024, 31 524, nr. 598.

⁶ Het gaat om ca. 840 leerlingen van het BO, SBO en SO samen, waarbij de hogere aantallen komen uit het BO en SBO.

- In 2021 is eerder de haalbaarheid en effectiviteit van een zelfstandig toetsadvies pro onderzocht. Dat bleek toen niet betrouwbaar te kunnen voorspellen of het pro de best passende plek in het onderwijs zou zijn voor een leerling. Stichting Cito heeft dit opnieuw onderzocht. Ze geeft aan dat er aanwijzingen zijn dat de doorstroomtoets minder passend is voor de pro-doelgroep, maar dat het introduceren van een zelfstandige toetsadviescategorie toetstechnisch mogelijk is. Dat betekent dat deze aparte toetsadviescategorie valide en betrouwbaar kan voorspellen of praktijkonderwijs een passend schooladvies is.
- Desondanks adviseert Stichting Cito om nu nog niet over te gaan tot een introductie van een zelfstandig toetsadvies pro en dit onderzoek in schooljaar 2026/2027 te herhalen. Zo kunnen de nieuwe doorstroomgegevens van leerlingen die de doorstroomtoets hebben gemaakt meegenomen worden. Daardoor kan onderzocht worden of leerlingen met een bijstelling op het voorlopig schooladvies pro op een passende plek in het vo terecht zijn gekomen, voordat er nu een aparte toetsadviescategorie praktijkonderwijs geïntroduceerd wordt die mogelijk tot nog méér bijstellingen gaat leiden. Ook gaat het invoeren van een extra adviescategorie in tegen de breed gedragen motie om te verkennen hoe we kunnen komen tot bredere schooladviezen.⁷
- Uw voorganger Staatssecretaris Becking is via nota #55113265 over het advies van Stichting Cito geïnformeerd en heeft aangegeven het advies op te willen volgen.
- U geeft daarom via deze brief een vervolgoopdracht aan Stichting Cito om het onderzoek in voorjaar 2027 te herhalen. U geeft daarbij ook aan bewust te zijn van het feit dat het voor het onderwijsveld voelt als uitstel terwijl het onderzoek laat zien dat er wel mogelijkheden zijn om te komen tot een aparte adviescategorie. Tegelijkertijd gaat het hierbij concreet om beperkte tijd, wat er wel voor kan zorgen dat het toetsadvies, juist voor deze jongeren, passender gemaakt kan worden. Omdat de effecten voor de leerlingen groot zijn neemt u hier graag de tijd voor.

Verkenning van het afschaffen van de tlv-systematiek voor het pro (motie Westerveld c.s. GroenLinks/PvdA⁸)

- Omdat jongeren aan bepaalde criteria moeten voldoen om toegelaten te worden tot het praktijkonderwijs, toetsen de samenwerkingsverbanden passend onderwijs vo of een leerling hier aan voldoet en geven ze vervolgens een toelaatbaarheidsverklaring (tlv) af. De Kamer heeft de motie Westerveld c.s. (GroenLinks/PvdA)⁰⁹ aangenomen die vraagt om voorafgaand aan het aangekondigde wetsvoorstel rechtstreekse bekostiging een verkenning te doen naar het afschaffen van de tlv-systematiek, inclusief financiële gevolgen, omdat het aanvragen van een tlv pro-leerlingen in een uitzonderingspositie plaatst en de huidige systematiek tot bureaucratie en administratieve lasten zou leiden bij de scholen.

⁷ Kamerstukken II, 2024–2025, 31 29,3 nr. 817. Er vindt momenteel een verkenning plaats naar aanleiding van deze motie. Uw Kamer ontvangt hier vóór de zomer van 2026 een update over.

⁸ Kamerstukken II, 2024 – 2025, 31 293, nr. 752.

⁰⁹ Kamerstukken II, 2024 – 2025, 31 293, nr. 752.

- Het onderzoek van KBA Nijmegen laat zien dat alhoewel de huidige tlv-systematiek wettelijk strak is vormgegeven, de invulling in de praktijk sterk regionaal verschilt. Administratieve belasting wordt breed ervaren, vooral vanwege dubbel werk in de aanvraag, het tijdpad en formele toetsvereisten. Zeker vanuit het pro, maar ook vanuit de swv-en is de ervaring dat de administratieve belasting niet proportioneel is, omdat er nauwelijks tlv-aanvragen worden afgewezen.
- Ze concludeert dat er twee opties zijn m.b.t. de tlv-systematiek:
 1. Handhaven van de huidige tlv-systematiek, maar deze waar mogelijk moderniseren.
 2. Afschaffen van de huidige tlv-systematiek. De precieze randvoorwaarden voor de toekomstige systematiek moeten nog verder uitgewerkt worden.
- KBA benoemt specifiek dat een tussenliggende optie, waarbij de vorm van toetsing en toelating blijf bestaan maar deze naar de pro-school gaat, niet mogelijk is. Dit komt omdat de tlv-pro samenhangt met vrijstelling van de kwalificatieplicht, dat maakt het een publiekrechtelijk besluit. Dit kan alleen door een derde en onafhankelijke partij genomen worden. Door de bekostiging is (het bevoegd gezag) van een pro-school geen onafhankelijke partij.
- KBA adviseert:
 - Om op de korte termijn de tlv en de rol van het samenwerkingsverband te handhaven en waar mogelijk de procedure te vereenvoudigen en
 - Op langere termijn toe te werken naar afschaffing van de tlv. Daarbij wijst KBA wel op het risico over verdringing van de oorspronkelijke doelgroep van het pro door andere groepen, zoals nieuwkomers. Hier zitten ook mogelijke financiële consequenties aan vast, omdat het aantal leerlingen in het pro toeneemt. KBA adviseert om de toelaatbaarheid pas af te schaffen, op het moment dat de inkadering en de plaats voor de doelgroep voldoende zeker gesteld is. Ten slotte geven de onderzoekers aan dat het niet logisch is om een beoogde afschaffing van de tlv-pro mee te nemen in de wetsvoorbereiding voor rechtstreekse bekostiging.
- In overleg met de Sectorraad Praktijkonderwijs en ONSwv is besloten om het advies van KBA gedeeltelijk over te nemen. U benoemt dat u voor nu inderdaad de tlv-procedure voor het pro handhaaft en in gesprek gaat met het veld om te bezien welke mogelijkheden er zijn voor de verbetering hiervan. In het kader van de beweging van inclusief onderwijs zal breder nagedacht worden over de rol van de swv-en en de toelaatbaarheid en toelating van diverse schoolsoorten, waaronder ook het pro.

Dagbesteding en beschut werk voor leerlingen uit pro en vso

De afgelopen periode komen er signalen uit het onderwijsveld dat pro- en vso-scholen moeite hebben met het vinden van stage- of wenplekken voor leerlingen die uitstromen richting dagbesteding. U geeft hierbij aan dat de ministeries van SZW, VWS en OCW gezamenlijk in gesprek gaan met het onderwijsveld en gemeenten over de rol van een wenperiode in het pro en vso en bijbehorende verantwoordelijkheden en over de daarmee samenhangende uitstroom naar

beschutte werkplekken en dagbesteding. De Kamer wordt voor het einde van dit kalenderjaar over de uitkomst van deze gesprekken geïnformeerd.

Datum
27 maart 2026

Afstemming met het veld

De brief is ter consultatie aangeboden aan de partijen die genoemd worden in de brief: Sectorraad Praktijkonderwijs, ONSwv⁰⁰, KBA Nijmegen, Stichting Cito en de VO-Raad. Stichting Cito en KBA Nijmegen hadden een paar tekstuele wijzigingen die zijn overgenomen. ONSwv had geen tekstuele wijzigingen, maar geeft in haar reactie uiting aan zorgen over het uitstel van werkzaamheden aan het benodigde wetsvoorstel voor de nieuwe bekostigingssystematiek lwoo en pro. De Sectorraad Praktijkonderwijs heeft een aantal feitelijke onjuistheden meegegeven die zijn verwerkt in bijgesloten brief. Daarnaast hebben ze laten weten dat ze het gevoel hebben dat er te weinig vorderingen worden gemaakt op trajecten voor het praktijkonderwijs.

Planning

Verzending is voorzien in de week van 13 april, ruim voor het geplande commissiedebat op 22 april. Dit is ook na uw werkbezoek aan Kranenburg, waar na uw akkoord de ondertekening van de werkagenda met de Sectorraad Praktijkonderwijs plaatsvindt.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

N.v.t.

⁰⁰ Het overkoepelend netwerk samenwerkingsverbanden